

Łódź, dnia 21.10.2024 r.

prof. dr hab. sztuki inż. arch. Marek Janiak
Zakład Projektowania Wnętrz
Instytutu Architektury i Urbanistyki
Politechniki Łódzkiej

**RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
MGR KATARZYNY GRZELAKOWSKIEJ**

**PT:
PROJEKT KOMPLEKSOWEJ MODERNIZACJI WNEȦTRZ
ŁÓDZKIEGO DOMU KULTURY Z WŁĄCZENIEM
TYPOGRAFII JAKO ELEMENTU PRZESTRZENNO –
INFORMACYJNEGO**

Promotor: dr hab. Bartosz Hunger
Promotor pomocniczy: dr Anna Wrzesień

W przewodzie doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki
plastyczne i konserwacja dzieł sztuki

Zleceniodawca recenzji

Akademia Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi
Uchwała nr 30/2024/Rady ds. stopni ASP z dnia 02.07.024 r.

Do zlecenia została dołączona dokumentacja (na nośniku elektronicznym)
zawierająca: 1. życiorys zawodowy i dorobek twórczy kandydatki
2. rozprawa doktorska w formie drukowanej oraz elektronicznej o objętości
224 stron w wersji polskiej i 85 stron w wersji angielskiej.

Dane doktorantki

Katarzyna Grzelakowska ur. 26.04.1971 r. w Łodzi, uzyskała tytuł magistra
sztuki w roku 2003 z głównej specjalizacji projektowanie graficzne (z aneksem
w Pracowni Drzeworytu) z wynikiem bardzo dobrym.

Dorobek zawodowy, twórczy i dydaktyczny

W latach 2004 – 2018 (co ma szczególne znaczenie w omawianej poniżej problematyce) Pani Katarzyna Grzelakowska pracowała na etacie grafika w Łódzkim Domu Kultury w Zespole ds. Wydawniczych i Wspierania Projektów Plastycznych projektując i realizując całą gamę adekwatnych zadań. W latach 2011 – 2012 współpracowała z Muzeum Miasta Łodzi, w okresie 2018 – 2019 z Drukarnią Fingerprint, a pomiędzy 2019 – 2024 z Drukarnią Fleksograficzną Reganta. Od roku 1996 (czyli od czasu nauki w Państwowym Liceum Plastycznym w Łodzi) współpracowała ze zleceniodawcami prywatnymi i drobnymi przedsiębiorcami.

W dorobku zawodowym doktorantka wymienia wiele wystaw i konkursów oraz niezliczoną ilość opracowań z zakresu szeroko pojętego projektowania graficznego oraz projektowania wnętrz i ich wyposażenia.

Jako doświadczenie pedagogiczne wymienia prowadzenie zajęć plastycznych w Szkole MIKRON w latach 2003 – 2005 i prowadzenie warsztatów plastycznych w ramach projektu Kolorowa Lokomotywa w latach 2012 – 2014.

Ocena rozprawy doktorskiej

Praca doktorska pt „Projekt kompleksowej modernizacji wnętrz Łódzkiego Domu Kultury z włączeniem typografii jako elementu przestrzenno – informacyjnego” składa się z części teoretycznej liczącej 85 stron i części projektowej.

W części teoretycznej autorka po wprowadzających rozważaniach uzasadniających wybór tematu oraz definicje domu kultury stawia tezę, iż placówki tego typu jako miejsca szerzące kulturę „*powinny charakteryzować się silną identyfikacją przy jednoczesnym dużym potencjale modyfikacyjnym*” (s. 11). Następnie autorka dokonuje przeglądu, prezentując zdjęcia i omówienia, dziesięciu przykładów (często legendarnych) domów i centrów kultury z całego świata. Wybrane przykłady ukazują bogactwo i różnorodność rozwiązań architektoniczno – funkcjonalnych w omawianym typie obiektów. Jednak – co trafnie opisuje autorka – wiele z przytoczonych przykładów jest lub zawiera w sobie adaptację części historycznej budynku, która we wszystkich przypadkach jest uwypuklona i silnie definiuje część współczesną. W słusznej interpretacji doktorantki taki stosunek do architektury historycznej i zastanej jest ważną formą dydaktyki kulturowej (s. 77).

W dalszej części autorka ukazuje w „Historii polskich domów kultury” niewesołą, negatywną tendencję rozwojową tych placówek, które z ilości

szesnastu tysięcy w 1989 r. skurczyły swoją liczebność do nieco ponad czterech tysięcy obecnie.

Część teoretyczną będącą jednocześnie wstępem do części projektowej autorka kończy historią Łódzkiego Domu Kultury. Tutaj dobrze prowadzi czytającego poprzez różne etapy od powstania poprzez liczne przebudowy do dnia dzisiejszego. Co najistotniejsze w tej opowieści to ukazanie, że im bliżej współczesności tym bardziej przebudowy i remonty zwracały się do pierwotnej formy obiektu czyli projektu (arch. Wiesława Lisowskiego) i jego realizacji z lat 30-tych.

Ten właśnie kierunek wzmacnia i można powiedzieć finalizuje doktorantka w przedstawionej tutaj własnej propozycji projektowej.

Część projektowa dzieli się na architekturę, projekty mebli i wyposażenia stałego (ekspozytyory, lady, kraty, oświetlenie wbudowane itp.) oraz formy informacyjne i wizerunkowe (czyli typografia użytkowa obiektu).

Architektura. Autorka przedstawiła projekty trzech kluczowych przestrzeni dla odwiedzających ŁDK. Są to recepcja i towarzyszący jej hol wejściowy na parterze oraz hol kina i kawiarnia – galeria na piętrze.

Przedstawiony materiał w postaci rzutów, przekrojów z widokami ścian oraz wielu wizualizacji perspektywicznych w wystarczający sposób ukazuje decyzje projektowe i w konsekwencji wzajemne relacje pomiędzy składnikami tworzącymi wnętrze. „Kręgosłupową” rolę w estetyce wszystkich wymienionych przestrzeni odgrywa oryginalna konstrukcja obiektu z masywnymi prostopadłościennymi filarami i mocno zarysowanymi podciągami sufitowymi. Pozostałe elementy, jak schody, podesty, balustrady, wbudowane elementy oświetlenia sufitowego, stałe ekspozytyory dla plakatów i wystaw tworzą spójną całość z przedstawionymi później meblami ruchomymi i typografią. Wizualizacje ukazują użyte barwy, materiały i faktury. Całość projektu określiłbym jako dokładną i spójną dyspozycję wewnątrz wymienionych wcześniej przestrzeni funkcjonalnych obiektu. Gdyby miała być zrealizowana zostałaby z pewnością uzupełniona szeregiem rysunków wykonawczych, które dla potrzeb poniższej dysertacji są, według mnie, zbędne.

Meble i wyposażenie stałe. Przedstawione przez doktorantkę perspektywiczne wizualizacje mebli ukazują spójny zestaw lekkiego wyposażenia stałego i ruchomego. Jego składniki mają delikatną konstrukcję wykonaną ze stalowych profili zamkniętych o przekroju kwadratowym. Delikatność użytych profili w skali mebla (np. siedzisko o długości ponad dwóch metrów) sprawiają wrażenie „cienkich linii” w oczywisty sposób nawiązujących do pierwotnych krat okiennych i balustrad z lat 30-tych. Podobnie sprawa ma się z konstrukcją i rysunkiem ekspozytorów na plakaty i obrazy. Również lampy sufitowe zaproponowane jako płaskie plafony

w podziale płaszczyzn odwołujące się do tzw. „kompozycji zrównoważonej” są ukłonem do ulubionego zabiegu modernistów z lat 30-tych. Doceniam również lekkość i wyjątkowość rzędu wiszących walcowych lamp nad ladą recepcyjną. Ten wyjątek pośród wszechobecnego kąta prostego (tutaj) w tysiącach zastosowań zderzeń, zwielokrotnień czy przenikań tworzy finezyjny wyróżnik dla lady recepcyjnej – w końcu najważniejszego składnika przestrzeni.

Formy informacyjne i wizerunkowe. Ta część dyspozycji projektowej bardzo dobrze uzupełnia i domyka opisane poprzednio składniki projektów wnętrza czyniąc go rzeczywiście kompleksowym. Począwszy od wyboru czcionki „NN Rektorat” bazującej na liternictwie z roku 1933 poprzez tablice informacyjne różnej wielkości i różnych zastosowań na ikonach informacyjnych kończąc tworzą pełną ofertę form typograficznych niezbędnych dla prowadzenia użytkownika przez meandry funkcjonalne i znaczeniowe obiektu. Autorka tak rozwinęła się twórczo, że czasem bogactwo tych form konkuruje z pozostałymi elementami. Jednak w zdecydowanej większości ukazanych przypadków wszystkie zawarte tutaj propozycje są bardzo spójne z głównym założeniem czyli hołdem dla Wiesława Lisowskiego i „pierwotnego” - czyli zrealizowanego przed II Wojną Światową modernizmu (czasem nawet bliskiego estetyce Art Deco).

Konkluzja.

Przedstawiona rozprawa doktorska stanowi opracowanie kompletne i profesjonalne. Zawarta w niej propozycja projektowa jest podbudowana nie tylko profesjonalną wiedzą i doświadczeniem, ale również wieloletnim poznawaniem obiektu w praktyce (doktorantka pracowała w nim 14 lat osobiście obserwując wiele faz przebudowy). W całej pracy przebija ogromny szacunek do historycznej spuścizny zawartej w Łódzkim Domu Kultury czyli „Domu Pomniku im. Józefa Piłsudskiego w Łodzi”.

Dysertacja dokumentuje więc zawartą w jej wstępnej części tezę, iż dla dobrego domu kultury ważne *„jest stworzenie miejsca z jednej strony o silnej identyfikacji, a z drugiej posiadającego silny potencjał modyfikacyjny”* (s. 11). Jak pisze autorka w podsumowaniu *„synergia przeszłości i przyszłości, w której obie przestrzenie temporalne koegzystują na prawach równości w celu zaspokojenia potrzeb użytkowników, wydała mi się najwłaściwszą drogą projektową do podążania”* (s. 221) i takąż podążyła. Najważniejsze jest wykazanie słuszności jeszcze jednego stwierdzenia zawartego w początkowej części dysertacji, że dom kultury szanujący w swojej architektoniczności – designerski materialności dorobek historyczny sam w sobie jest najlepszą formą edukacji kulturowej.

Pozytywnie oceniając rozprawę doktorską oraz dorobek zawodowy doktorantki w odniesieniu do wymagań Ustawy z dn. 14.03.2003 r. (Dz. U. z 2003 r. nr 65 poz. 595, Dz. U. z 2005 r. nr 164 poz. 1365, Dz. U. z 2011 r. nr 84 poz. 455) informuję Szanowną Komisję ds. Stopni Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi o istotnej, w moim przekonaniu, wartości pracy doktorskiej Pani mgr Katarzyny Grzelakowskiej oraz, że przedłożona praca spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim przewidziane art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Tym samym popieram też wniosek o nadanie Pani mgr Katarzynie Grzelakowskiej stopnia naukowego doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Marek Janiak